

Nr 32

Utlåtande i anledning av väckta motioner om skilda kanslier för allmänna pensionsfondens delfonder.

Andra lagutskottet har till behandling förehått två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 436 i första kammaren av herr *Holmberg m. fl.* samt nr 526 i andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts,

»att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående möjligheterna att förse AP-fondens tre delfonder med var sitt fristående kansli, i syfte att minska den maktkoncentration som den nuvarande enhetliga förvaltningen underbygger».

Gällande bestämmelser m. m.

En särskild förvaltning är anordnad för den av avgifterna till försäkringen för tilläggs pension uppbyggda allmänna pensionsfonden. Enligt reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning skall fondförvaltningen handhas av tre styrelser. Första fondstyrelsen förvaltar avgifter erlagda för statens och kommunernas anställda, andra fondstyrelsen avgifter erlagda för anställda i enskilda företag med minst 20 arbetstagare och tredje fondstyrelsen avgifter för anställda i företag med mindre än 20 anställda ävensom de egenavgifter, vilka erlägges för inkomst av annat förvärvsarbete än anställning.

Varje fondstyrelse består av nio av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter. Alla ledamöter, utom ordföranden i varje styrelse och två av de andra ledamöterna i första fondstyrelsen, utses efter förslag av organisationer, som företräder försäkrade och avgiftsbetalare.

Fondstyrelse äger anställa de tjänstemän, som finnes erforderliga, och bestämma deras löner och övriga anställningsvillkor.

Fondmedlen skall placeras i värdehandlingar av olika slag, dock ej aktier. En särskild form av placering utgör de återlån, som via bank eller annan kreditinrättning kan beviljas den som erlagt avgifter för anställdas eller egen pensionering.

Om fondstyrelsernas personal anförde *föredragande departementschefen* i *proposition nr 100 till 1959 års riksdag* i anslutning till § 9 i reglemente angående allmänna pensionsfondens förvaltning:

Fondstyrelserna lär i sin verksamhet behöva biträde inte bara av tillfälligt anlitad arbetskraft utan även av *personal* med mera fast anknytning till styrelserna. Enligt denna paragraf äger styrelserna frihet att anställa de tjänstemän, som är behövliga, och att bestämma deras löner och anställningsvillkor. Ingenting hindrar att fondstyrelserna för vissa uppgifter har gemensam personal i den mån styrelserna finner detta förenligt med styrelsernas principiella självständighet i förhållande till varandra.

Fondstyrelsernas tjänstemän blir att anse som statstjänstemän i så måtto att de är underkastade ämbetsansvar enligt vanliga regler. Däremot är styrelserna inte bundna av statliga lönerementen och dylika föreskrifter. Ingenting hindrar att fondstyrelserna i den mån så finnes lämpligt väljer sådana anställningsformer, att tjänstemännen kan skiljas från sina befattningar efter uppsägningstid, som är vanlig i enskild tjänst.

I förevarande motioner anföres:

AP-medlen uppdelas formellt på tre delfonder. Vad som bestämmer till vilken fond AP-avgifterna skall inlevereras av arbetsgivaren är huruvida arbetsgivaren hänförs till någon av följande tre grupper: större företag, mindre företag, stat och kommun.

Fondernas förvaltning och administration sker emellertid genom ett enda kansli. För denna anordning kan naturligtvis personella och kontorsorganisatoriska skäl anföras.

Denna utformning av förvaltning och administration medför emellertid nackdelar av annat slag, som längre fram — då kapitalinsamlingen i de tre fonderna kommer att än mer än för närvarande dominera den svenska kapitalmarknaden — starkt accentueras. Inte minst gäller detta den växande maktkoncentrationen. Från både principiella och praktiska utgångspunkter är det otillfredsställande att AP-fonden får en alltmera monopolistisk ställning på framtidens svenska kapitalmarknad.

En åtgärd i syfte att mildra den monopolistiska karaktären hos AP-fonden vore att förse var och en av de tre delfonderna med ett särskilt kansli, fristående gentemot de övriga fondernas kanslier. Detta innebär att de tre nuvarande delfonderna kommer att fungera som tre separata enheter på kapitalmarknaden. Fördelen med en sådan anordning är att kapitalmarknaden härmed kan tillföras ytterligare incitament till konkurrens, något som fondernas avnämare — banker och näringsliv i övrigt och i sista hand de enskilda medborgarna — drar nytta av.

Möjligheterna till politisk dirigerings av AP-medlen kan visserligen inte helt elimineras genom att den föreslagna åtgärden vidtages. Tages tillbörlig hänsyn till konkurrensytftet vid utformningen av reglerna för de tre fon-

dernas handhavande och inbördes relationer, torde likväl möjligheterna till politisk styrning av kapitalströmmande väsentligt minskas.

De med den föreslagna delningen av AP-medlens förvaltning förknippade praktiska problemen torde böra utredas av en parlamentariskt sammansatt utredning med biträde av experter från näringsliv, kreditmarknad samt representanter för bank- och fondinspektionen.

Utskottet

För allmänna pensionsfonden är en särskild förvaltning anordnad, som handhas av tre styrelser. Första fondstyrelsen förvaltar avgifter erlagda för statens och kommunernas anställda, andra fondstyrelsen avgifter erlagda för anställda i enskilda företag med minst 20 arbetstagare och tredje fondstyrelsen avgifter för anställda i företag med mindre än 20 anställda ävensom de egenavgifter, vilka erlägges för inkomst av annat förvärvsarbete än anställning. Varje fondstyrelse består av nio av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter. Alla ledamöter, utom ordföranden i varje styrelse och två av de andra ledamöterna i första fondstyrelsen, utses efter förslag av organisationer, som företräder försäkrade och avgiftsbetalare. Fondstyrelse äger anställa de tjänstemän, som finnes erforderliga. De tre fondstyrelserna har gemensamt kansli.

I förevarande motioner hemställs om utredning angående möjligheterna att förse allmänna pensionsfondens tre delfonder med var sitt fristående kansli, i syfte att minska den maktkoncentration som den nuvarande enhetliga förvaltningen underbygger.

Utskottet har i utlåtande nr 31 år 1964 begärt utredning under parlamentarisk medverkan angående bl. a. fondförvaltningens framtida utformning. En sådan utredning bör även kunna till prövning upptaga nu aktualiserade spörsmål. På grund härav anser utskottet något initiativ i anledning av förevarande motioner icke erforderligt.

Utskottet får således hemställa,

att motionerna, I:436 och II:526, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 april 1964

På andra lagutskottets vägnar:

JOHN R. ANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herr Axel Svensson*, fru Carlqvist, fru Hamrin-Thorell, herrar Kaijser, Lars Larsson, Edström*, fru Nilsson* och herr Axel Kristiansson*;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Odhe, fröken Wetterström, herrar Bengtsson i Varberg, Wiklund, Fredriksson*, fru Svensson* och herr Gomér.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av fru *Carlqvist*, herr *Lars Larsson*, fru *Nilsson*, herrar *Odhe*, *Bengtsson* i Varberg, *Fredriksson* och fru *Svensson*, vilka ansett,

att det avsnitt i utskottets yttrande å s. 3 som börjar med orden »Utskottet har i» och slutar med orden »motioner icke erforderligt» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Då den enhetliga förvaltningen av pensionsfonden visat sig vara förenad med stora praktiska fördelar och då inga som helst olägenheter med den nuvarande ordningen kunnat påvisas saknas enligt utskottets mening anledning att utöka administrationsapparaten.»